

BORI IMRE: HÉTRŐL HÉTRE

Az alkalmi recenziens mindig bajban van, amikor egy könyvet egy-másfél flekken kell bemutatnia. Különösen érvényes ez a most bemutatásra kerülő könyvre. A *Hétről hétre* szerzője, Bori Imre ugyanis az irodalomról való gondolkodás rövid műfajának, az irodalmi reflexiónak a nagymestere. Saját bevallása szerint az elmúlt tíz év terméséből válogatta össze anyagát, mintegy ötszáz szövegből. A *Hétről hétre* Bori Imre életműsorozatában jelent meg. Sokan nem tudják, hogy ennek a külalakját Bori Imre képzelte el. Nem is jelenhet meg úgy fekete borítós könyv nálunk, hogy ne jegyezné meg: ellopták az ötletét.

A kötethez maga írt utószót, s ebben a tőle megszokott pontossággal olvashatunk szándékairól, sorait saját irodalomtörténeti ars poeticájaként foghatjuk fel: „A *Hétről hétre* írásai a szerzőnek az irodalommal való állandó együttélését dokumentálják. Alkalmom szülte őket – zömmel irodalomtörténeti pillanat, a témák egymásutánja a magyarországi, a romániai és a honi magyar irodalmi élet »a heti« eseményeinek és szeszélyeinek a görbéjét rajzolja fel: egy könyv, egy megjegyzésre érdemesnek tetsző esemény, egy évforduló legközvetlenebb alkalmai. Vannak magányos, egyszeri témák, s vannak művek, amelyek előtt több írás egymásutánja tiszteleg. Kitészik az is, hogy nem a zord kritikus tör palcát frók, művek felett, hanem az irodalom elkötelezettje beszél arról, ami a szfűgye – az irodalomról, amelynek megszámlálhatatlan változatának egy soráról adnak hírt az itt olvasható, s eredetileg a *Híd*-ban, a *Magyar Szóban* és a *Hét Nap*-ban megjelent szövegek. Természetesen nem mindegyiket vettem fel gyűjteményembe: körülbelül 500 közül válogattam, hogy megmutassam érdeklődésem irányait, felfedve rétegeit, keresztmetszetét adjam mindannak, ami az irodalomban egy pillanatban a szemünkben érdekel bír. Természetesen e tárcszerű irodalomtörténeti, illetve kritikai írások műfajilag nem egységesek, de azok, ha a jó irodalmi ügyek szolgálatát vesszük figyelembe. Éppen ezért nem riadtunk vissza a személyesség vállalásától sem, ám mégsem csupán irodalmi »magánügyeimről« van szó ezekben a szövegekben, hiszen az irodalom és az irodalomról való gondolkodás közűgy, s mi több, mindannyiunk közös ügye, essék szó klasszikusainkról vagy éppen megszületett alkotásokról, mindig szenvedélyes érdeklődéssel a rá- és felismerés örömeinek ihletében! Az »újsgában való gondolkodás« eseti sorakoznak tehát egymás után könyvben, de abban a hitben teszem őket az olvasó asztalára, hogy a részleteken túl bennük irodalomszemléletem is felsejlik – ugyanaz az egy ember olvasta a műveket és írta feljegyzéseit az olvasottakról és gondoltakról hétről hétre.”

Bori Imre könyvéből tanulni lehet. Természetesen irodalomtörténetet is. Megtalálható benne egy sor adat, amit nem árt irodalommal foglalkozó embernek ismerni. Emellett mindenképpen idekívánkozik az az állítás is, hogy a *Hétről hétre* című kötetben közzétett írásainak nyomán elindulva Bori Imre munkásságának egészére is ki lehet tekinteni. Avantgárdkutatásának nyomai éppúgy felfedezhetők benne, mint a magyar irodalom modernségéről alkotott teóriájának elemei, s a magyar–délsláv irodalmi kapcsolatokat taglaló tanulmányai, valamint az általa megírt jugoszláviai magyar irodalom történetének fejezetei is kapcsolatban állnak könyvével. Nem olyan módon, hogy ezekből a rövid írásaiból készültek volna az átfogó tanulmányok, az irodalomtörténetek. Nem. Ezek azok a gondolatok, amelyeknek kifejtésére nem vagy más formában került sor irodalomtörténeti összefoglalóiban.

Tehát a tények mellett Bori Imrétől valami mást is lehet tanulni: el lehet lesni, hogyan szokott jegyzetelni, hogyan készíti széljegyzetet egy-egy mű olvasása során, mire szokott odafigyelni, s esetleg mit érdemes nekünk is észrevennünk. Tanulni lehet tőle ízlést és mértékét, szakmai fegyelmet és önbecsülést, s még valamit, ami oly nagy hiánycikk manapság: gondolkodói következetességet.

Meg lehet fejteni páratlanul nagy munkabránsának titkát is: nem kell hozzá más, csak érdeklődéssel olvasni. Hogy Bori Imrét nemcsak a klasszikusok érdeklik, hanem kortársainak alkotásai is, kötetéből kiderül, de stílusosan szólva „hétről hétre” ugyancsak tapasztalhatjuk, amikor a *Hidat* szerkeszti. Bori Imre nem azért olvas, mert az a munkája, hanem azért, mert van benne valami veleszületett, eredendő kíváncsiság. Műhelytitkot árulok el, amikor elmondom, hogy minden kéziratot legelőször és azonnal ő akar elsőként elolvasni, s ebben nem tűr ellentmondást. Annyi év után is őt mindig valóban érdekli, hogy ki mit írt. Meggyőződésem, hogy olvasni csak így érdemes.

MIRNICS ZSUZSA: MESEVIRÁG

A gyermekirodalomról szóló összefoglaló tanulmányok majd mindegyike két fontos mozzanatot emel ki erről a műfajról szólva. Az egyik, hogy nem létezik éles választóvonal gyermekirodalom és felnőttirodalom között, „nincs külön gyermekigazság és felnőttigazság”, a másik pedig az – mindennek alátámasztására –, hogy az irodalomtörténet rendkívül kevés olyan alkotót tart számon, akiknek a neve azért maradt fenn, mert kifejezetten gyermekeknek szánt irodalmat alkottak.

Két költőt szokás az utóbbiak között említeni, én is elmondom, kik ezek, aztán mindenki döntse el, mennyire ismerősek. Az egyik Heinrich Hoffmann *Der Struwwelpeter*, vagyis Kócos Peti című kötete – bevallom, én sem láttam soha, nem tudom, van-e magyar fordítása –, a másikat képzőművészeknek, karikaturistáknak inkább illene ismerni, Wilhelm Busch *Max und Moritz* című rajzos füzeté, amely magyarul Marcsi és Miska címmel 1895-ben jelent meg – nekem ez már ismerős, láttam reprodukciókat néhány oldaláról. Függetlenül a száz évvel későbbi ismertségüktől, ezek az alkotók a maguk korában, a múlt század végén rendkívül népszerűek voltak.

Mindezt azért említettem, hogy elmondhassam, a mi irodalmunknak is van egy olyan frója, aki kifejezetten gyermekírónak számít. Mirnics Zsuzsa minden kötetét a fiataloknak szánta, frás közben olvasót képzel maga elé, ez a gyermek. Hadd mondjam el azt is, hogy Mirnics Zsuzsa rendkívül népszerű is egyúttal. Nemcsak azért, mert hosszú éveken át a *Jó Pajtás* című iskolásoknak készülő gyermeklapjának volt a főszerkesztője, és ily módon sokan találkozhattak vele, hanem azért is, mert frásai kifejező nyelven vannak megírva. Amellett, hogy gördülékenyek és jól befogadhatók, mindegyikben van némi pedagógiai szándék is: frás közben mintha arra is ügyelne, hogy nyelvi mintát szolgáltatson a felnövekvő nemzedéknek, megmutassa, hogyan kell választékosan fogalmazni.

A kötet mai meséket tartalmaz, a történetek a hétköznapi valóságban gyökereznek. A történetek szereplői óvodás korú kislányok és kislányok, akik éppen ismerkednek az őket körülvevő világgal, a körülöttük zajló élettel. Ezek a gyerekek okosak, emellett szabadjára

engedik a fantáziájukat is. A történetek lehetőséget adnak arra, hogy a mesék leendő hallgatói vagy olvasói is kibontakoztassák képzelőerejüket.

S hogy ez lehetséges, arról e sorok írójának személyes tapasztalatai vannak, az *Égig érő fák* és az *Ellopott csillagok* című ifjúsági regényt gyermekkorában olvasta, és ha a történet maga nem is, az olvasmány hangulata, emléke ma is elevenen él az emlékezetében. Úgy emlékszem vissza rá és gyermekkori önmagamra, hogy pontosan azokkal a kérdésekkel foglalkozott, amelyek engem is leginkább érdekeltek akkoriban. Éppen ezért számomra nem kétséges, hogy Mirnics Zsuzsa *Mesevirág* című kötete is képes megszólítani azokat, akiket a szerző megszólítani kívánt. A kötet népszerűségéhez pedig minden bizonnyal Penovác Endre kiváló illusztrációi is hozzájárulnak majd.

MIRNICS L. ZSUZSANNA: VARÁZSBOT FONÁKJA

A Gemma Könyvek 34. darabjaként jelent meg Mirnics L. Zsuzsanna *Varázsbot fonákja* című verseskötete. A szerző az utóbbi években sorra nyerte meg nálunk a fiataloknak kifirt jellegű pályázatokat, folyóirataink mindegyikében publikált már, s hogy igen fiatalon, egyetemistafejjel kötetkiadásra gondolt, bizonyítja, hogy kellő elszántság is van benne ahhoz, hogy íróvá váljon. Hangsúlyoznám a bátorságot: Mirnics L. Zsuzsanna vállalta a megmérettetést, vállalta, hogy versei a szélesebb nyilvánosság elé kerüljenek, és a kritikai megmérettetés szükségességét tartotta szem előtt a kiadó is, amikor közreadta őket.

A fiatal szerző kellően szigorú volt önmagához, amit az is bizonyít, hogy recenzensének Bori Imrét választotta, aki úgyszintén a szigoráról ismert a fiatalok körében, meg arról, hogy véleményét kertelés nélkül ki szokta mondani. A szerző szigorát az is bizonyítja, hogy kötete igen vékonyra sikeredett, versei közül válogatni tudott.

A fegyelem egyébként is versvilágának tartozéka. Akik emlékeznek még a korábbi könyvbemutatónkra, azoknak idézem fel, hogy az ezt megelőző Gemma kötet szerzőjéről, Szűts Zoltánról azt mondtam, hogy ő alanyi költő, ő az, akit közvetlenül írásra készítenek a világ dolgai. Nos, Mirnics L. Zsuzsannára éppen ennek az ellenkezője érvényes. Ő az, akit véletlenül sem foglalkoztatnak verseiben a való világ hívságai. A nagybetűs Rendzerről alkot tematikus versciklust, kifejezetten gondolati költő, akinek belső monológjait is elvontság jellemzi. Verseiben sajátos logikát követ, s ezzel építi fel azt a versrendszert, amelyben közlekedik.

A sorozat jó ideje fiatal képzőművészeknek is igyekszik teret biztosítani. Ezt a kötetet Földi Éva kiváló grafikai illusztrálják.

TOLDI Éva